

A- algoritme (ABCDE)

Hjertestop

Hjertestop er en relativt sjælden tilstand. Selv efter mange vagter, har man måske aldrig oplevet et. Alligevel er det meget vigtigt at kende procedurerne ved hjertestop, da udfaldet af tilstanden i høj grad afhænger af, om der udføres korrekt behandling, og hvor hurtigt dette sker.

Når du har læst dette kapitel skal du vide

- ◆ hvordan man definerer et hjertestop
- ◆ hvordan man stiller diagnosen
- ◆ hvad din rolle som sygeplejeviker er i forbindelse med hjertestop.

Du skal desuden kunne handle relevant i forbindelse med hjertestop hos en patient

Definition og diagnose

Hjertestop er betegnelsen for et pludseligt ophør af hjertets mekaniske pumpefunktion. Klinisk stilles diagnosen ved:

- bevidstløshed
- ophævet respiration
- manglende puls.

Ophævet respiration erkendes ved at lægge øret ned til patientens mund, mens man har blikket rettet mod dennes brystkasse for at se, om den hæver sig. Samtidigt har man hånden på brystkassen. Denne fremgangsmåde er kendt som »SE-LYT-FØL«.

Ved mistanke om hjertestop forsøger man at finde puls i de store arterier: a. carotis communis på halsen eller a. femoralis i lysken. Det kan være vanskeligt at føle efter puls, især fordi man i en given situation vil være nervøs og stresset. Man skal dog ikke blive ved at lede efter pulsen. Er der ikke umiddelbart følbart puls, og er patienten bevidstløs og uden respiration, skal der indledes hjertestopbehandling.

Behandling

Ved hjertestop er det vigtigt straks at påbegynde behandling. Hjernen er meget følsom for iltmangel, og få minutter uden ilt kan give irreversible skader. Behandlingen af hjertestop inddeles i basal og avanceret genoplivning. Avanceret genoplivning vil kun blive omtalt kort i dette kapitel, da en sygeplejeviker som udgangspunkt ikke deltager i dette arbejde.

Læs pensum VIP-vejledning – Hjertestop

Basal genoplivning

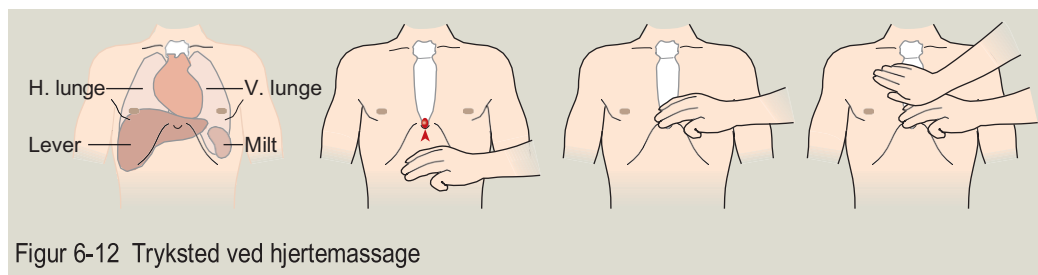
Har man konstateret manglende respiration og puls hos en bevidstløs person, skal der påbegyndes basal genoplivning, som består af assisteret ventilation og hjertemassage.

Frie luftveje

Forinden skal man dog sikre sig frie luftveje. Det gør man ved at bøje patientens hoved forsigtigt tilbage med en flad hånd på panden samt trække fremad i kæben. Så inspicerer man mundhule og svælg efter evt. fremmedlegeme, fx tandprotese eller madstykker.

Formål

Formålet med basal genoplivning er at opretholde cirkulation med iltet blod så godt som muligt, indtil avanceret genoplivning er mulig.

Ventilation

Ventilation kan udføres som mund til næse, mens patientens mund holdes lukket. På et hospital anvendes dog altid hjælpemidler i form af diverse ventilationsposer.

Hjertemassage

Du skal have taget et Hjertegrundkursus før du kan arbejde ud som sygeplejeviker.

Læs pensum VIP - Hjertelungeredning af voksne for sundhedsfagligt personale:

Avanceret genoplivning

Avanceret genoplivning har til formål at genoprette normal hjerterytm. Dette kan gøres ved at give et eller flere elektriske stød med en defibrillator over brystkassen og/eller ved indgift af diverse farmaka. I øjeblikket vil man som sygeplejeviker sjældent blive en del af den avancerede genoplivning. Der findes Hjertestarter alle steder på såvel hospitaler som på offentlige steder, og disse kan betjenes af alle.

Hjertestop på en vagt

Skulle du på en vagt komme ud for et hjertestop, vil du aldrig komme til at stå alene med det, i hvert fald kun ganske kortvarigt. Det er dog vigtigt, at du kan deltage i den første behandling og hjælpe det øvrige personale efter behov.

Fremgangsmåde ved hjertestop/mistanke om hjertestop

- Diagnosticer hjertestoppet som omtalt ovenfor.
- Noter klokkeslættet og alarmer (gøres samtidigt, således at man ser på uret, mens man kalder hjælp). Inden du påbegynder vagten, skal du orientere dig om, hvordan du kalder på personalet i tilfælde af hjertestop, da dette er forskelligt fra sted til sted. Er du usikker på, om der nu er tale om et hjertestop eller ej, må du naturligvis ikke tøve med at alarmere.

- Det samme gælder, hvis patienten pludseligt bliver akut syg, uden at der er tale om hjertestop. Her skal man selvfølgelig ikke vente på, at tilstanden udvikler sig til et hjertestop, inden man alarmerer.
- Basal genoplivning som henvist til ovenfor. Basal genoplivning fortsættes som minimum, indtil hjertestopholdet når frem, og avanceret genoplivning kan påbegyndes. Det er således aldrig din eller det øvrige plejepersonales beslutning, hvornår behandlingen skal afsluttes. I nogle tilfælde er der dog på forhånd taget stilling til, at der, på grund af patientens øvrige tilstand, ikke skal foretages genoplivningsforsøg, hvis dette skulle blive aktuelt.
- Avanceret genoplivning, når hjertestopholdet når frem.

Andre vigtige opgaver

Som nævnt vil du aldrig være alene ret længe, faktisk bliver stuen hurtigt fyldt med personale. Du vil måske føle hele situationen meget overvældende og mest have lyst til at trække dig helt tilbage. Det er dog vigtigt, at alle, der er til stede, deltager på den ene eller den anden måde, selvom man ikke lige masserer eller ventilerer.

Din fornemmeste opgave ved et hjertestop kunne være at »gøre stuen klar«, dvs. at optimere forholdene for dem, der deltager aktivt i hjertestopbehandlingen. At gøre stuen klar indebærer:

- Hjertemassage foregår mest hensigtsmæssigt på et hårdt underlag. Et hjertebræt anbefales ikke generelt, men kan bruges hvis lokale madrasser vanskeliggør effektiv hjertemassage. Kun i nødstilfælde placeres patienten på gulvet.
- At køre sengen ud fra væggen, så man kan stå bag den og ventilere.
- At fjerne alle ting (sengeborde, stole mv.) omkring sengen.
- Så vidt muligt at føre medpatienter og pårørende ud fra stue. Husk dog, at det ikke er din opgave at informere pårørende til patienten om dennes tilstand.

Efter et hjertestop

Som nævnt kan det være en voldsom oplevelse at overvære et hjertestop, særligt den første gang det sker, og særligt hvis du har haft kontakt med patienten inden. Det er en særdeles alvorlig tilstand, og mange overlever ikke. Husk dog på, at patienter, der får hjertestop, oftest er alvorligt syge i forvejen. Uanset udfaldet er det en god idé at tale med nogen om forløbet bagefter. Sæt dig sammen med en sygeplejerske over en kop kaffe og sund dig lidt. Det kan også være rart at tale med en ven, efter du er kommet hjem.

Opsamling

Hjertestop er betegnelsen for et pludseligt ophør af hjertets mekaniske pumpefunktion.

- ◆ Hjernen er meget følsom for iltmangel, og få minutter uden ilt kan give irreversible skader.
- ◆ Har man konstateret manglende respiration og puls hos en bevidstløs person, skal der påbegyndes basal genoplivning.
- ◆ Din fornemmeste opgave ved et hjertestop kan sagtens være at »gøre stuen klar« til hjertestopholdet.

Check spørgsmål

- 1) Hvordan stiller man diagnosen hjertestop?
- 2) Hvordan vil du kalde hjælp?
- 3) Hvad forstås ved basal genoplivning?
- 4) Hvad skal man altid huske, inden der gives hjertemassage?
- 5) Hvad vil det sige at »gøre stuen klar«?
- 6) Gennemgå punkt for punkt opgaverne ved et hjertestop.